

Fe Dergi ile Söyleşi: Feminist Akademik Yayıncılık Üzerine.

Özge Özdemir

Feminist Tahayyül, 2(2): 318-327.

(Söyleşi)

© Bu eser ancak referans verilerek kullanılabilir ve izin
almaksızın çoğaltılamaz.

***Fe Dergi* ile Söyleşi: Feminist Akademik Yayıncılık Üzerine**

Özge Özdemir

On üç yıldır yayın hayatını sürdürmekte olan ve varlığıyla cesaret veren *Fe Dergi*'nin kuruluşundan bugüne yolculuğunu, Türkiye’de feminist yayıncılık ile akademik yayıncılığın çatıştığı alanları ve bu alanlardaki dönüşümleri Elif Ekin Akşit ve Eda Acara ile konuştuk. Keyifli okumalar dileriz.

Öncelikle bizimle söyleşi yapmayı kabul ettiğiniz için çok teşekkür ederiz. *Fe Dergi*, *Feminist Tahayyül* yayın kurulu olarak bizim de hem yakından severek izlediğimiz hem de ilham aldığımız bir yayındır. Bu söyleşiyi iki dergi arasında diyalog kurmuş olduğumuz için çok mutluyuz.

Elif Ekin Akşit: Aynı şekilde sizin de böyle devam ediyor olmanız çok ilham verici.

Derginin web adresi cins.ankara.edu.tr, ismi *Feminist Eleştiri*. Buradan içeriden bildiğim bir isim koyma hikayesine gitmek istiyorum. Başlangıçta nasıl bir “dert” uyarınca *Cins* adını koymak istemiştiniz, sonra *Fe*’ye nasıl gelindi?

Elif: Biz seninle de çok tartıştık toplumsal cinsiyet yerine sadece cinsiyet diyebilir miyiz artık, ya da toplumsal cinsiyet hala “gender”ı iyi karşılayan bir kavram mıdır, bunları değiştirebilir miyiz, değişir dönüşürse ne yöne doğru değişmeli dönüşmeli, diye. Derginin başlangıcında da bu hususlar çok konuştuğumuz şeylerdi, o yüzden de derginin adını *Cins* koymuştuk. Bunun bir problem olacağını da hiç düşünmemiştik. *Domain* ismini de o şekilde aldık bu nedenle. Fakat sonra dergiler kurulu toplantısında biyologlar karşı çıktılar. Hayır, siz *Cins* şeklinde kullanamazsınız, sizinle ilgisi nedir, biz bu şekilde kullanıyoruz, dediler. Oylama yapıldı ve

biz kaybettik. Öyle olunca yeni isim bulalım dedik, Ruken (Öztürk) Hoca feminist e-dergi *Fe Dergi* olsun şeklinde bir öneri yaptı, *Fe Dergi* olmuş oldu.

Eda Acara: Kısaltılması *Fe Dergi*, ama açılımı *Feminist Eleştiri* olmuş oldu.

***Fe* nasıl kuruldu, hangi gruplar, feminist ilişkiler sürece dahildi? Yayın hayatı boyunca ya da şimdi dirsek teması içinde olduğunuz feminist gruplar var mı?**

Elif: Aslında çıkışı şöyle oldu; ilk olarak *Amargi Dergi* çok ilham vericiydi. *Fe*'yi *Amargi*'nin biraz daha akademik bir versiyonu şeklinde düşünmüştük. Bir de Alev (Özkazanç) ve Tamer (Kozaklı) o aralar yeni bir dergi için çalışıyorlardı, arada toplanıyorduk, çok hoş bir ekipti. Ben pek kabul görmese de derginin daha akademik bir dergi olmasını isterken buldum kendimi. Akademik varlığımı en önemli varlığım gibi görmedim hiçbir zaman. Akademideki yerimi bile demek istemiyorum, yerim varmış gibi hissetmiyorum. Hep sorguladığım bir şey oldu akademi. Burada olmalı mıyım, akademi nedir, nereye doğru dönüşecek, toplumsal cinsiyetteki sorgulamalara benzer şekilde, dönüştüğü şeyi seviyor muyum, yeni halinin peşinden tek başıma ve başkalarıyla beraber gitmeyi istiyor muyum, bunları sormaktan vazgeçmedim hiçbir noktada. İnsanlarla tanışmayı, öğrencilerle tanışmayı, beraber bazı şeyleri konuşmayı seviyorum. Ama akademi sadece bu değil. Keşke öyle olsa. Bilmiyorum belki de benim göremediğim şeyler vardır orada. Dönecek olursak, bahsettiğim toplantılarda neredeyse herkes akademisyendi. Ben de diyordum ki bir dergi yapacaksak niye aynı zamanda akademik de olmasın ki! Akademik dergi olmak diğer yazım türlerini illa dışarıda bırakmak anlamına gelmiyor. Nitekim akademik bir dergide akademik olmayan yazılar da olabilir. Örneğin *Fe Dergi*'de diğer yazı türlerine de yer veriyoruz. Orada bunu söyleye söyleye, en sonunda sanırım kendi kendimi ikna ettim. Online olması konusunda da ikna oldum. Online bir dergi mümkün ve çok kişinin bilmesi ve katılması için de oldukça uygun. Bunları düşünürken bir web tasarım kursu açıldı okulda, beni de sağ olsun Aksu (Bora) yönlendirdi. Bu tip konuları konuşuyorduk kendi aramızda; KASAUM'u (Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi) temsilen buna git gibi. O kursa gittim ve o sırada dergiyi tasarladım. Aslında KASAUM'a zaman zaman

dergi fikri önerilmişti. Ben her seferinde basılı dergiden ziyade online dergi taraftarı oldum. Genellikle bu tartışmalar basılı dergi olmuyorsa hiç olmasın gibi bir yerde sonlanıyordu. O noktada Aksu “Boşversene, sen kafandakini yapmaya çalış destekleyen desteklesin desteklemeyen desteklemesin, senin kafanda net bir şey var” diyerek beni cesaretlendirdi. Ben web tasarım kursuna gidince dergi ortaya çıktı ve takip eden toplantıda sundum. Böylece sonunda dergi çıkmaya başladı. Online olması konusunda ısrarcı olmadım. Bunu çıkarmaya başladıktan sonra, biri çıkıp ben bunun basım işleriyle uğraşacağım derse basılı bir dergi de olmasının önünde hiçbir mâni yoktu. Basılı olmaz gibi bir kabulüm olduğu için değil, imkân varken basım işleri ile uğraşmak istemediğim için online olması daha çok aklıma yatıyordu.

İlk senelerde yazı bulmak çok zordu. O nedenle birçok yazı yazmak durumunda kaldım. Anonimlik önemli bir mesele oldu. Akademik olan bütün prensipler iyidir şeklinde düşünmüyorum. Ama anonimliğin nitelik için önemli olduğunu düşünüyorum. Bir noktadan sonra yayın kuruluna yazıların anonim olarak gelmesini sağladık. Böylece kişi üzerinde değil yazı üzerinde durmak mümkün oluyor ve bu çok önemli bir fark yaratıyor. Üstelik yazı anonim olarak geldiğinde yayın kurulu da daha rahat hakemlik yapabiliyor. Ben de sonra pek yazmadım, biraz da bu sebeplerle. Başlangıçta taranmazken yazı olsun diye de yazıyordum ve hevesliydim de. Taranmaya başladıktan sonra yazı gelme sorunu kalmadı. Hatta çok yazı geliyor, yazı gönderenler sağ olsunlar. Mutluyuz bu konuda.

Hakemli/taranan bir dergi olmanın feminist yayıncılık açısından zorlukları var mı, en çok nerelerde sorunla karşılaşılıyor?

Elif: ULAKBİM her sene dergileri tekrar gözden geçiriyor. Kriterlere uyuyor mu? Yeni kriterler belirlenmişse bunlar takip ediliyor mu? Bir defasında oldukça ayrıntılı bir geri dönüş geldi. Herhalde yönetmelik değişti ya da daha sık bakmaya başladılar. Düzeltmesi gereken pek çok şeyin yanında ayrıca ben dili kullanıyorsunuz, kullanmayın şeklinde bir uyarı ilettiler. Biz de mektup yazdık. Düzelttiklerimizi ifade ettik ancak ben dili kullanımından vazgeçmeyeceğimizi, sosyal bilimlerde öznelliğe dair dönüşümler olduğunu, feminist bir dergi

için bu isteklerinin mümkün olmadığını belirttik. Bir sürü kişiye mail attım, hiç kimseden cevap almadım, alamadım. Fakat sonra dergiyi taramaya devam ettiler, diyaloga girme şansımız olmadı ama bir daha onun üstünde durmadılar. Halbuki ben dilini kullanma meselesi artık çok eski bir tartışma. Ama hala ben dili kullanmama meselesini “ciddi” üniversitelerdeki birçok akademisyen ciddiye alıyor; bir sürü tezi bu şekilde yeniden yazdırmışlardır. Yazan kişi de durumun farkında olmasına rağmen.

Şimdi SSCI, SCOPUS gibi indexlerde taranmak nasıl mümkün oluru öğrenmeye çalışıyoruz. Yanıt alabilmiş değiliz ama en azından başvurumuzu yaptık. TÜBİTAK’a bu konuda da çok yazdım. Hatta TUBA’nın kurulunda bir arkadaşım var onunla da konuştum; SSCI indexinde taranan bir dergide yayın yapmanın Türkiye’deki akademik sistem için çok önemli olduğunu, artık doçentliğin, kadroların bu şekilde verildiğini ancak dergilerin bu indexlerde taranması için herhangi bir destek alamadıklarını ifade ettim. Biz zaten çok büyük bir özveriyle çalışıyoruz. Ekstra bir şey istemiyoruz, sonuçta sekreterimizden yayın kuruluna herkes tamamen özveriyle çalışıyor. En azından neyi nasıl yapacağımız, kiminle iletişime geçmemiz gerektiği gibi konularda fikri destek alabilmeyi isteriz. Gördüğüm kadarıyla, eğitim fakültesi dergileri bu konuda çok daha iyiler ve çok daha organizeler. Birbirleriyle de diyalogları var. Mühendislik hatta ziraat ve tıp alanlarında da aynı şeyden söz edebiliriz. Ama sosyal bilimler alanında maalesef bu yok. Aslında o kadar zor bir şey de değil, ama önemli bir şey. Bu meseleler o kadar önemli mi? Girmeli miyiz, girmemeli miyiz? Girmemek de bir seçim. Diğer taraftan da, bu yazıları yazan birçok kişi için bunlar son tahlilde önemli şeyler. Neden olmasın ki, diye düşünüyoruz. Sekreterimiz, sağolsun Fidan (Sabaz), ve yayın kurulumuz bu işle canla başla uğraşılıyor. Ama günümüzde akademinin geldiği noktada - özellikle imzacıların KHK ile ihraçlarından sonra- akademi içi-akademi dışı meselesi daha da yakıcı ve önemli bir mesele oldu. İmzacılar tabii pek çok alanda ilham kaynağı oldular. *Aramızda Derneği*’ni kurdular. Üniversitenin dışında bir akademinin varlığına dair çok önemli alanlar yarattılar. Bu da akademinin içi mi dışı mı konusunda hem yakıcı bir mesele oldu hem de aynı zamanda ufuk açıcı bir tarafı oldu eylemlerinin. Çektikleri sıkıntıları, o felaketi başka bir şeye dönüştürmeyi başardılar.

KASAUM'a bağlı olarak yayınlanmanın avantajları ya da dezavantajları oldu mu?

Elif: Bunu tam ihraçlar zamanında düşündük. Derginin geleceği ne olacak? Tam o sırada ben dili meselesi de vardı. KASAUM'a bağlı olmadan çıksaydık ya da en azından farklı bir domain olsaydı...Ki bir ara aldık farklı bir adres. Ama o durumda, dosyaların depolanacağı ayrı bir yer olması lazım, bu da ciddi bir bütçe gerektiriyor. Bir de ISSN numarasını da KASAUM'un sahipliğinde aldık. Yeniden ISSN numarası aldığımızda aynı dergi olmaya devam edebilecek miyiz yoksa isim mi değiştirmemiz gerekecek gibi mevzular ortaya çıktı. Müthiş bir emek var. Fidan Hanımın, hem şimdiki yayın kurulunun hem de kurucu yayın kurulunun inanılmaz bir mesaisi var. Hem duygusal emeği çok hem de maddi iş yükü anlamında yoğun bir iş. Yazılar çoğaldığında onlara yanıt vermek, tasnif etmek gibi bir sürü katman katman emek var. Dolayısıyla KASAUM'a bağlı yayınlanmasının avantajı ilk senelerde bir referans kaynağı olarak KASAUM'un onca senelik tecrübesini kullanabilmemizdi.

Fe Dergi yayın hayatını 13 yıldır devam ettiriyor. Dergilerde dijitalleşmenin şimdiki kadar yaygın olmadığı, hala basılı dergilerin yoğunlukla tercih edildiği bir dönemde online bir dergi olarak yayınlanmayı tercih ettiniz. Derginin fotoğraf kullanımlarını teşvik etmesi ve görsel malzemelerin yazılarla bütünleşmiş kullanımlarını desteklemesi yönünde bir tutumu var. Yaratıcı yazım-görsellik biçimlerini özellikle teşvik ediyorsunuz. *Fe*'nin makale formatını foto-deneme gibi türlerle kırma çabası da var. Online yayınlanmayı tercih etmeniz teknolojinin farklı kullanımlarından yararlanmayı özellikle teşvik eden yayın politikanızla ilişkili mi?

Elif: Çok önemli bir konuya değindin. Online olması başlangıçta okunurluk açısından önemliydi, basılı dergiye ulaşmak için daha fazla çabalamak gerekiyor ama online bir dergiye herkes kolayca ulaşabilir. Ayrıca online bir zemin varken başka şeyler de mümkün oldu. Evet, başlangıçtan beri bu konuda tek ısrar eden benim. *Video-essay* olsun *foto-essay* olsun, akademik makale formatındaki yazı önemli bir şey kesinlikle ama başka bir şeyler de olsun diyorum. Başlangıçta öğrencim Ali Saltan güzel *foto-essay*ler gönderdi. Fakat sonra hiç kimse

göndermedi. Buna çok üzülüyorum, buradan tekrar çağrı yapıyorum. Bir ara bu konuda çok kişiye de yazdım. Hatta yakın zamanda Mülkiyeliler Nermin (Abadan-Unat) Hoca adına ödüllü makale yarışması başlattılar. Orada da dedim; daha sıkı bir akademik makale formatındansa daha esnek, video-fotoğraf gibi medya ile görsel ile ilişkili yazıları da dahil eden bir format olsun. Yeni medyayla da uğraşan pek çok kişiyle de iletişime geçtim. Ancak sanırım yeni medyayla uğraşanlar bu işlerle çok fazla uğraşmıyorlar, bu işlerle uğraşanların da yeni medyayla bir alakası yok. Galiba *Moment*'te bile çok farklı formatlar çıkmadı. Ben hala bakıyorum ama, vazgeçemedim.

Cinsellik, kadın bedeni, erkeklik, eğitim tartışmaları ve annelik, öne çıkan konular gibi görünüyor. Bunun yanında kadınların internet-teknoloji kullanımları da derginin ilk sayılarından bugüne dek gündemde. Dosya konularınızı nasıl belirliyorsunuz? Bunlar aklınızda olan gündemler miydi, süreç içinde mi şekillendi?

Elif: Aklımızda olan gündemlerdi ama aynı zamanda süreç içinde de şekillendi. Ara ara şu dosyayı yapalım deniyor ve birkaç çağrı yapılıyor. Başlangıçta daha fazla yapıyorduk belki, sonra belli konularda daha çok yazı gelmeye başladı. Biz daha çok gelen yazıları tasnif ediyoruz. Bazen elimizdeki yazılara göre birilerinden daha yazı istediğimiz oluyor. Ama genelde bir sürü mini dosya olmuş oluyor. Mesela bu dijital geçiş bizim için önemli, onunla ilgili bir şey yapmak istiyoruz bir süredir.

Pek çok sayınızda bir önceki dosya konusunun devam ettirildiğini ya da en azından devam-karşılık niteliğinde yazılara yer verildiğini görüyoruz. Sizin için dosyaların kapatılıp kenara koyulan bir şey olmadığını anlıyorum. Bu özellikle sağlamaya çalıştığınız bir ortam mıydı? Devamlılık ve tartışma ortamı yaratılması konusuna nasıl bakıyorsunuz? Yayıncılığın, özellikle de feminist yayıncılığın en önemli noktalarından biri etkileşim. Online yayımlanan bir dergi olmanın bu konu için çok avantajlı olacağını düşünüyorum, sizin deneyiminizde de öyle mi?

Elif: Bazen bir dosya bir sayıda bitmiyor, bir sonrakine sarkabiliyor, yetişmemiş olabiliyor, bazen tamamen pratik bir tarafı oluyor diğer dergilerde de olduğu gibi. Bazen de benzeri konularda yazılar gelmeye devam ettiği için dosya diğer sayılara sarkıyor ve bence iyi de oluyor tartışmanın devam etmesi açısından. Biz tartışma yaratmayı istemiştik. Hatta ilk önceleri tartışma diye bir başlığımız vardı ve ona kendimiz bir şeyler yazmaya çalışıyorduk, ki oradan bir yerlere gidebilelim diye. Ama başlığı çok koruyamadık.

Türkiye’de hızla değişen politik gündemleri yakalamaya yönelik bir çabanız var mı? Feminizm içi tartışmalar da sosyal medya aracılığıyla gündemimizde oluyor. Siz tartışmalardan uzak bir duruşunuz olduğunu düşünüyor musunuz? Bu tercih ettiğiniz bir durum mu?

Elif: Transfeminizmle ilgili bir dosya yapsak, çağrı metni yayınlasak diye çok düşündük. Ama bir yandan oradaki tartışmalar da çok oturmadı. Oradan akademik bir şey çıkarmaya çalışmak fırsatçılık mı olur ya da saçma mı olur diye düşündük, o konularda da ayrı fikirler var. Sonuca vardığımızı söyleyemem. Tartıştığımız bir konu ama kesin bir cevabımız yok. Kimsenin de var gibi gözüküyor. Çünkü aynı zamanda çok Twitter’a özgü de bir şey gibi, “*Medium is the message*” gibi bir durumu da var.

Feminist yayıncılığı Türkiye bağlamında nasıl değerlendiriyorsunuz? Fe nasıl bir konumda yer alıyor?

Elif: Feminist yayıncılığı akademik ve akademik olmayan diye ikiye ayırarak mı cevap vermeli ya da nasıl cevap vermeli karar veremiyorum. Örneğin, Türkiye’deki feminist yayıncılık meselesine Kıbrıs’taki *Kadın* dergisini de katmak gerekir. Diğer taraftan *Amargi*’nin devam etmemesi gerçekten çok kötü oldu. Senin de içinde bulunduğun online’a geçiyor olma hamlesine ben çok sevinmişim. “Maziye Çağırma”¹ sayısının aynı zamanda ilk ve son sayı

---

¹ http://www.amargidergi.com/yeni/?page_id=1625

olması çok üzücü oldu. Ben o sayıya bayılıyorum, bir sürü dersimde de okutuyorum bu arada. Devam etmesi çok iyi olurdu. Şu an var olan pek çok bloğu da herhalde Türkiye’de feminist yayıncılığın içine koymalıyız. Bloglarda harika bir patlama oldu. Birkaç tane çok popüler blog oldu ama onun dışında da bir sürü şey var. Twitter’ın o diyalojik tarafı hoşuma gidiyor, bir taraftan diyalog öldürücü ve diyaloga hiç benzemeyen bir sürü diyalogsu olmasına rağmen, diğer taraftan gerçek bir diyalog olan şeyler de var. Bunlar aslında bir derginin sadece ümit edebileceği şeyler; sadece okur mektuplarından bir dergi olması gibi - ki bence okur mektupları bir derginin, tabii tarih için konuşuyorum, en heyecanlı taraflarından bir tanesi. Dolayısıyla feminist yayıncılığın sınırlarını nerede çekeceğimizden emin değilim; Twitter da buna dahil, bloglar zaten dahil. Açıkçası akademik ya da “doğru” tam olarak nerede başlar nerede biter çok emin değilim. O yüzden bu soruya ve dolayısıyla nerede durduğumuza dair net bir yanıtım yok.

Akademik üretimin, eril/ataerkil/erkek vs. yapısını göz önünde bulundurduğumuzda feminist akademik üretimin özel bir yeri bulunuyor. Bu süreçte feminist etik tartışmalarından nasıl beslendiğinizi anlatabilir misiniz? Örneğin, yazmaya yeni başlayan yazarları teşvik etmek, hakem süreçlerinde daha yapıcı bir tutum sergilemek gibi konularda özel bir tutumunuz var mı?

Elif: Evet bu üzerinde çok durduğumuz bir konu. Gelen yazıları yapıcı bir şekilde değerlendirmeye, dilimizi teşvik edici bir şekilde biçimlemeye çalışıyoruz. Her zaman çok başarılı olmuyoruz tabii. Hakemler sağ olsunlar karşılıksız bir şekilde çok önemli bir şey yapıyorlar. Hakemlere müdahale etme şansımız olmuyor ama bu olumlama prensibini sayfamıza da koyduk.

Dergi hem İngilizce hem Türkçe olarak yayımlanıyor. Özellikle Akdeniz, Balkan ve Asya ülkelerindeki cinsiyet hallerinin karşılaştırması gibi ağ kurmaya yönelik tartışmalara yer vermeyi amaçladığınızı vurguluyorsunuz. Derginin yayınlandığı on üç yıl boyunca, bu konuda nasıl ortaklıklar kuruldu?

Elif: Bir ara İran'dan çok güzel İngiliz edebiyatı yazıları geldi. En iyi bağlantımız bu oldu ve kendiliğinden gelişti. Onun dışında tabii uluslararası yayın kurulundan katkıda bulunanlar oldu ama şu ana kadar bu bağlantılar hayal ettiğimiz boyuta ulaşmadı.

Fe'nin en sevdiğim özelliklerinden biri, edebiyatın, filmin, sanatın, bilime tali bir alan olarak görülmemesi. Bir dosyanızda da ısrarla tekrarlanan “Edebiyat/tarih/felsefe vb. ne işe yarar?” sorusunun örtük bir değersizliğe gönderme yaptığını vurguluyorsunuz. Siz sosyal bilimler ve sanat alanlarındaki ayrışmaya nasıl bakıyorsunuz, bu ayrışmanın üstesinden gelmek için neler yapıyorsunuz, neler yapılabilir?

Elif: Çok teşekkürler, özellikle edebiyat ve film bizim için talinin ötesinde çok temel alanlar. Onun dışında sanatla ve daha önce dediğim gibi sanatın yeni medyayla birleştiği alanlarla daha çok ilişki içinde olmak istiyoruz.

Fe'nin yayınlandığı on üç yıl boyunca, feminist yazıların odaklarının nasıl dönüştüğünü gözlemlene fırsatınız olduğunu düşünerek, feminist bilgi üretiminin geçirdiği dönüşüm bağlamında neler söyleyebilirsiniz? Güncel eğilimler nelerdir, nasıl dönüştü/dönüşüyor sizce?

Elif: Bunu Bilgen Morsümbül'ün harika *Türkiye'de Feminizm* tezinde çok düşündük. Özellikle genç feministler ve tarzlar üzerinden. Twitter tartışmasıyla da bağlantılı olarak tabii. Ama bence orada gerçekleşen dönüşüm akademik yazına şimdilik aynı güçte yansımıyor. Belki queer ve çevre konularının daha fazla ele alınması dışında.

Eda: Derginin dönüşümü açısından sanki edebiyat, sanat ve dijital medya son iki yıla damgasını vuran konular arasında. Son beş yılda çevre ve kent konularına gerçekten daha fazla ilgi var diyebiliriz. Özellikle kent meselelerinin feminist sorunlar olarak ele alınışı belki *Fe Dergi*'de gördüğümüz kendine has bir alan.

Bizimle söyleşi yapmayı kabul ettiğiniz için çok teşekkür ederiz, eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Elif: Biz teşekkür ederiz.